

Okulda Diyabet Bakımı ve Teknoloji Kullanımı

Uzm Hemşire ECEM CAN
Koç Üniversitesi Hastanesi
Pediyatrik Endokrinoloji ve
Diyabet Bölümü

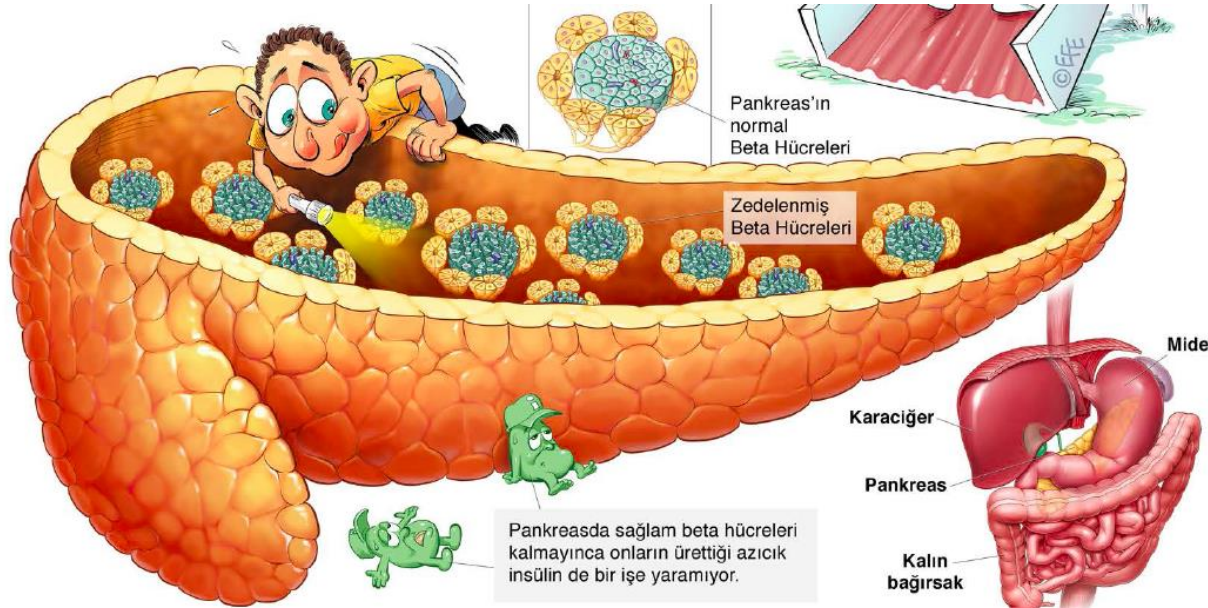

Diyabet

- İnsulin salınımı, etkisi veya bunların her ikisinde bozukluk olması sonucunda ortaya çıkan kan şekeri yüksekliği ile karakterize bir hastalık

Başlıca Kaç Tür Diyabet Vardır?

Bir çok türü olmakla birlikte, diyabetin en sık görülen iki türü vardır.

Diyabetin belirtileri nelerdir?

Increased thirst

Sürekli susama hissi
ağız kuruluğ u

- Çok su içme

Frequent urination

- Sık sık ve bol miktarda idrara çıkma

- Gece idrara çıkma ve yatağını ıslatma
- Halsizlik, yorgunluk

Sık yemek yeme
Açıklanamayan kilo kaybı

- Tekrarlayan mantar enfeksiyonları
- Bulanık görme

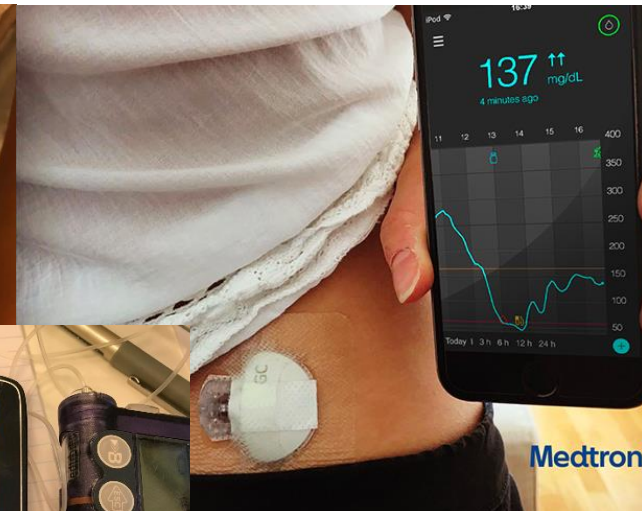
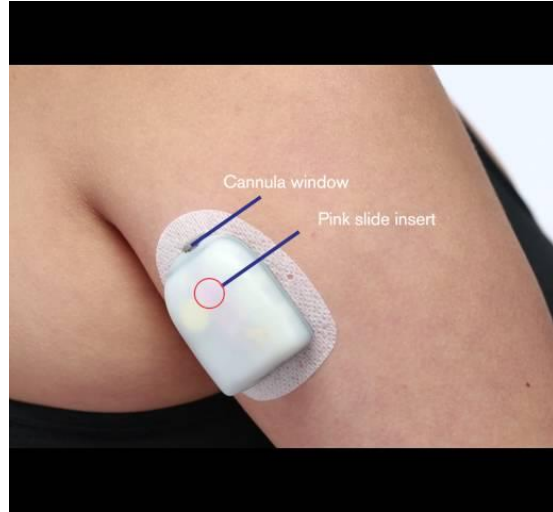
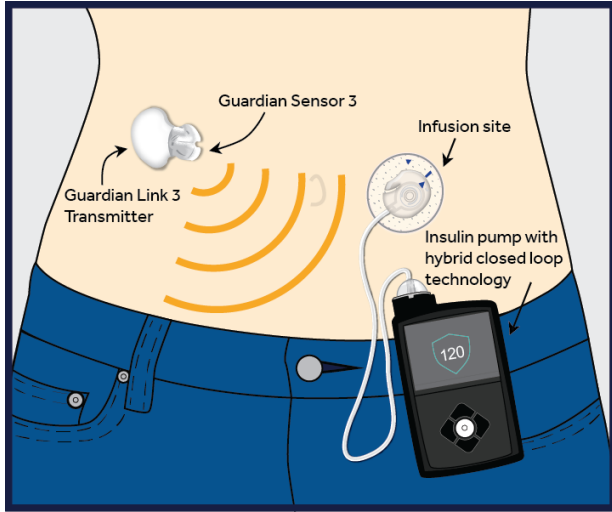

DİYABET TEDAVİSİ

Diyabet tedavisinde teknoloji dönemi

Okulda Diyabet

- Ülkelerin çoğunda, çocuklar günün büyük bir kısmını (günde 8-10 saate kadar) okul personelinin gözetimi altında geçirmektedir. Okulda buldukları zaman aralığında glisemik kontrolün sağlanamaması diyabet yönetimini olumsuz etkilemektedir.

Bireysel Tedavi Planı

- Okuldaki tip 1 diyabetli gençlerin her biri, ailelerinin de uygun gördüğü bir 'Bireysel Tedavi Planı'na sahip olmalıdır.

Ailelerden mutlaka yazılı olarak çocuğun kendisi için özel hazırlanmış diyabet yönetimi planını isteyin

Bireysel Tedavi Planı Neleri İçermeli?

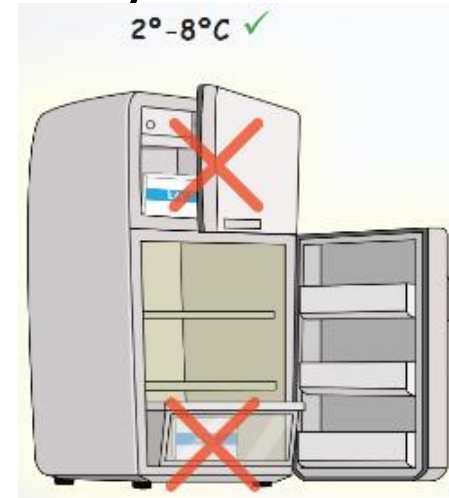
- **Kişisel bilgiler:**
- **İletişim bilgileri:**
- **KŞ takibi:** Ölçüm zamanları, hedef kan şekeri aralıkları, ölçüm için tercih edilen mekanlar, CGM/isCGM bilgileri.
- **İnsülin uygulamaları:** İnsülin tipi ve cihazı (kalem, pompa), doz ayarlamaları için açık yönergeler, KŞ düzeltme faktörü, karbonhidrat/insülin oranı ve ilgili formüller.
- **Hipoglisemi:** Semptomları, müdahale gerektiren KŞ değerleri, KŞ değerine göre müdahalenin tipi, glukagon kullanımı ile ilgili açıklama, acil yardım çağırılması veya çocuğun acil durum odalarına götürülmesi gereken durumların belirtilmesi. “Hipoglisemi-kiti”: Hızlı etkili karbonhidrat ve glukagona hızlı erişimin sağlanabileceği bir düzenek oluşturulması.
- **Hiperglisemi:** Semptomları, müdahale gerektiren KŞ değerleri, KŞ değerine göre müdahalenin tipi, insulin dozları.
- **Beslenme**
- **Egzersiz ve faaliyetler:** Okuldaki spor aktivitelerine katılmak için izin
- **Sorumluluklar:** Aydınlatılmış onam, diyabetli çocuğa destek olabilmek adına alınması gereken sorumlulukların açıklanması ve detaylandırılması.

İlaç ve tıbbi malzemelerin saklanması

- Okullarda ilaç ve tıbbi malzemelerin saklanması için güvenli bir yer bulunmalıdır. İnsülinler , özellikle sıcak bölgelerde, ideal olarak bir soğutucu içinde, soğuk bir odada veya yalıtılmış bir kaptaki saklanmalıdır.
- İnsülin kalemleri oda sıcaklığında 4 hafta saklanabilir! (15 ile 30 C arası).
- İnsülin pompaları her zaman çocuğun yanında olmalıdır; fakat, eğer pompa örneğin bir spor aktivitesi nedeniyle çıkarıldıysa mutlaka güvenli bir yerde bulundurulmalıdır.

Okulda Kan Şekeri İzlemi

Kan şekeri izlemi, optimal diyabet yönetimi için önemli

- İnsülin uygulamadan önce kontrol
- Minimum ölçüm aralığı her yemekten önce, fiziksel aktivitelerden önce ve sonra
- Okul başarısını etkilediğinden sınav öncesi ve sonrası KŞ kontrolü

Okul personeli, kan şekeri normal aralıkta (70-180 mg/dl) olmayan çocukların okul performanslarını düşük ve devamsızlıklarının fazla olduğunu farkında olmalıdır.

Kan şekeri ölçümü ve izlemi

- 7 yaş civarında kendi şekerine bakabilme becerisi
- Günde 4-6 ölçüm/ **7-10 ölçüm**
- Buna rağmen tespit edilemeyen hipo/hiperglisemiler sık
- Çocukların günlük aktiviteleri ölçümler yüzünden kesintiye uğruyor.

KAN ŞEKERİ TAKİBİ

- ✓ Açlık Şekeri : Ana öğünler öncesi bakılır.
- ✓ Tokluk Şekeri: İlk lokmadan sonraki 2. saat
- ✓ Kan Şekeri takipleri öğün öncesi ve 2 saat sonrası olarak planlanmalıdır.

Glukometreler ve parmak ucundan kan şekeri ölçümü

- ✓ Eller yıkanır/temiz olduğundan emin olunur.
- ✓ İğne ucu uygun derecede ayarlanıp parmak delinir.
- ✓ İlk kan silinir, ikinci kan damlası kullanılır.
- ✓ Parmak çok sıkılmaz, **basınç etkisiyle yüksek değer ölçülebilir.**

1 Ölçüm çubuğunu cihaza yerleştirdiğinizde cihazınız otomatik olarak açılır.

2 Ölçüm çubuğu, kan numunesini otomatik olarak çeker. Ölçüm sonucunuz, 5 saniyede cihazın ekranında görüntülenir.

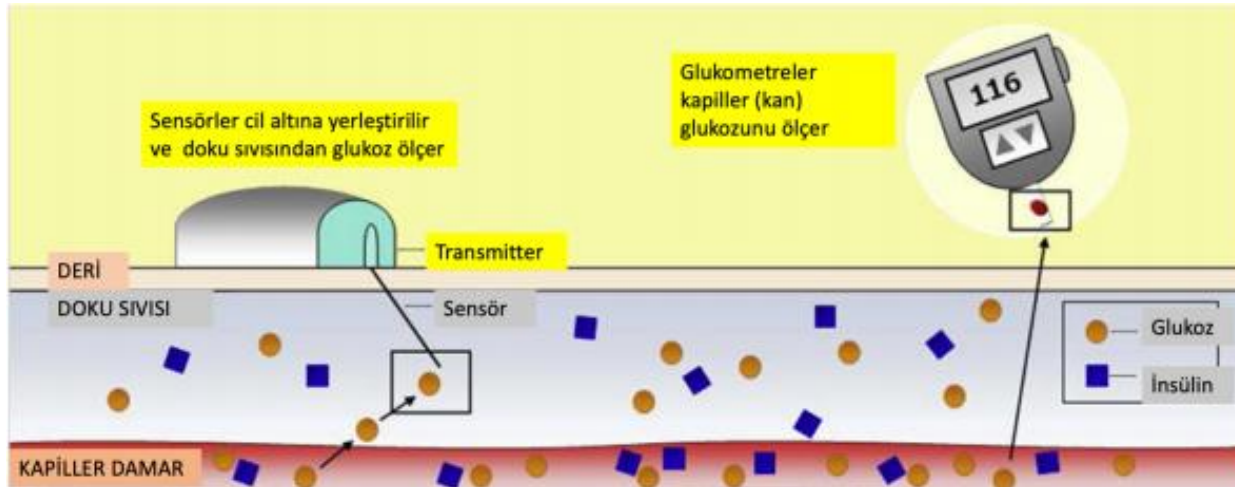

3 Kullanılmış ölçüm çubuğu, tuş yardımıyla, dokunmadan, cihazdan uzaklaştırılır.

Sürekli Glukoz İzlemi Sistemleri Çalışma Mekanizması

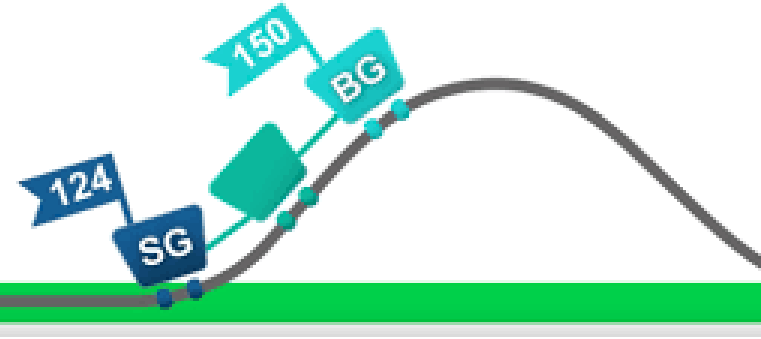
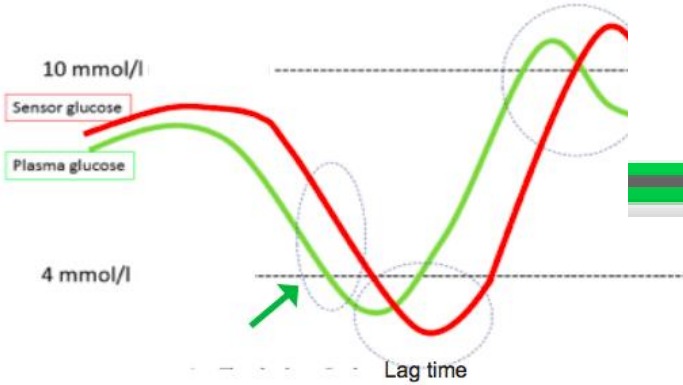
- Sürekli Glukoz İzlem cihazları, aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi, **cilt altına yerleştirilen sensör**, cilt üstündeki elektrik kaynağı ve veri depolamayı sağlayan transmitter ile verilerin gönderildiği bir okuyucudan (Akıllı telefon veya akıllı saat de olabilir) oluşmaktadır. **Sensör doku sıvısındaki (interstisyel) glukoz düzeyini** sürekli olarak **ölçmekte** ve her 1-5 dakikada bir kaydetmektedir.
- Sensör glukoz verisinin genel olarak kan glukoz düzeyini 10-15 dakika kadar geriden izleyeceğini bilmek önemlidir.

Parmak ucu ölçümü ile sensör ölçümü her zaman bire bir aynı değil!

Differences – plasma vs sensor

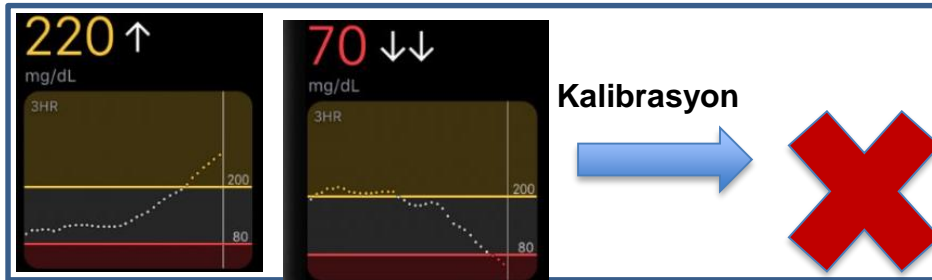

FİZYOLOJİK GECİKME

Kalibrasyon

- ✓ Üreticinin önerilerine bağlı olarak bazı CGM cihazlarının kalibre edilmesi gerekebilir. **Kalibrasyon**, Parmak ucundan ölçülen kan glukozu değerinin sensör kumandasına/telefona girilmesidir.
- ✓ Ölçümlerin yanlış olduğundan şüphelenilen zamanlarda veya semptomlar SGİ cihazı ile eşleşmediğinde de kalibrasyon yapmak gerekir. Kalibrasyonlar genellikle trend okları sabit olduğunda yapılmalıdır (genellikle sabah uyandığında, aç karnına yapılan ölçümler, **kan glukozunun stabil olduğu zamanlar**).
- ✓ Dexcom G6 ve libre kalibrasyon gerektirmez.

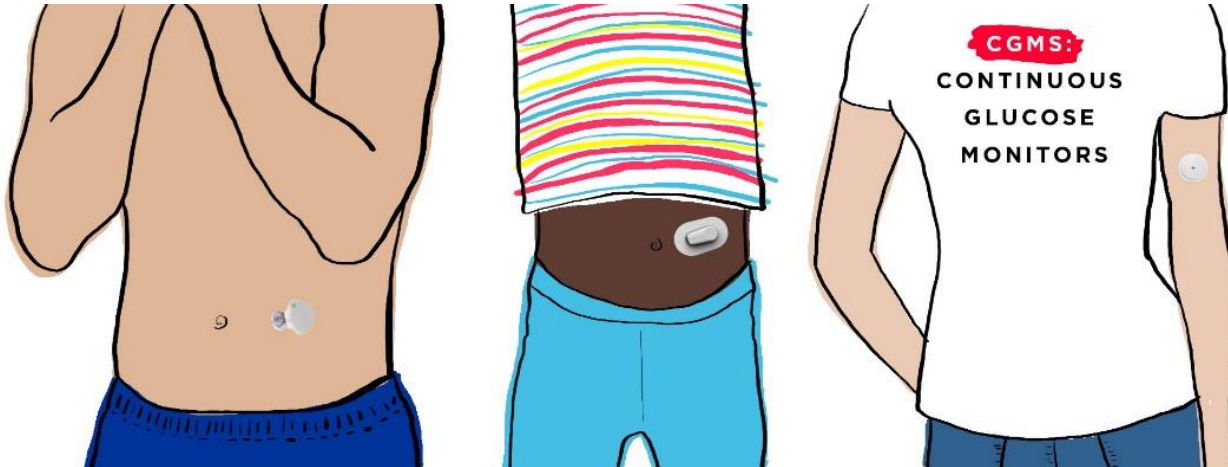

Türkiye'de mevcut CGMS'ler

- ✓ FreeStyle Libre
- ✓ Dexcom G6
- ✓ Guardian Connect
- ✓ Medtronic pompaların sensörü

FreeStyle Libre

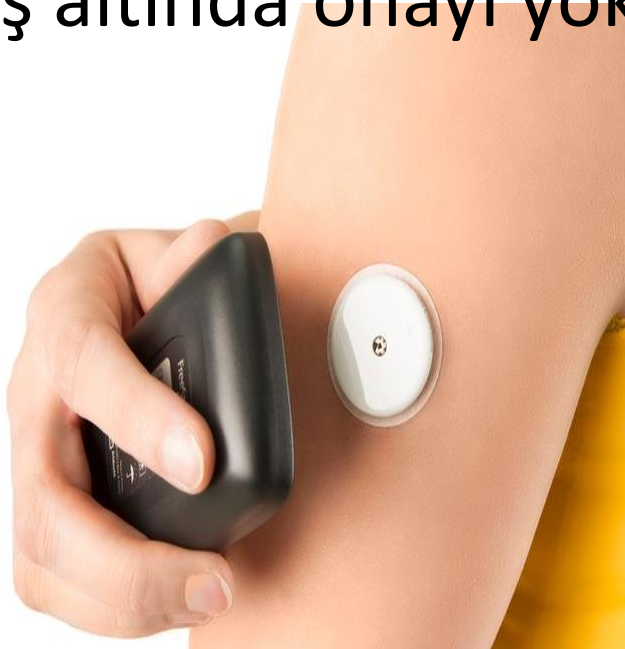

Glukoz değerini görmek istediğimizde okuyucuyu sensöre yaklaştırmamız gereken (**FreeStyle Libre**)

Telefon ile de glukoz bakılabilir

Kalibrasyon gerekmez. Alarmı yok.

4 yaş altında onayı yok

Dexcom- G6

Okuyucuyu sensöre yaklaştırmak gerekmeksizin sürekli glukoz düzeyini görebileceğımız ve alarmlar verebilen sistem

Dexcom G6 Kalibrasyon gerektirmiyor

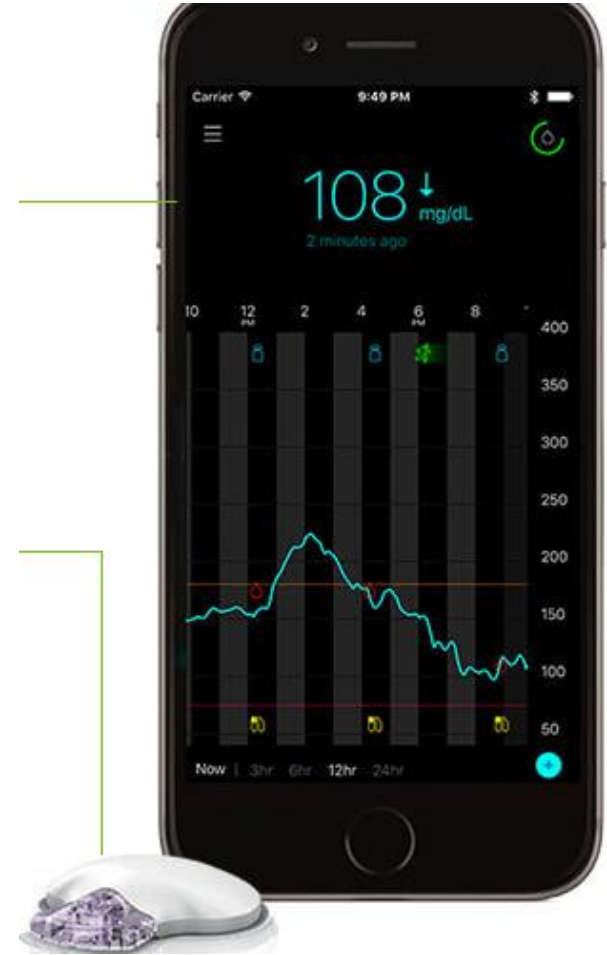
- 10 günde 1 deęiřtiriliyor
- 5 kiřiye uzaktan takip imkanı
- Transmitter daha ince
- Daha kolay uygulama
- 3 ayda 1 transmitter deęiřiyor

Guardian Connect

Cep telefonunun okuyucu görevi gördüğü ve sensör verilerini uzaktan 5 kişinin izleyebildiği, böylece alarmları 5 kişinin aynı anda alabildiği sistem
Kalibrasyon gerekir (12 saatte 1)

CGMS (Sürekli glukoz izlem cihazı)

varsa,

- ✓ Kan şekeri ölçüm saati geldiğinde okuyucudan bakabiliriz,
- ✓ Cihazlar, kan şekerini yaklaşık 5-10 dakika geriden okumaktadır. Hızlı düşüş ve yükseliş durumlarında parmaktan ölçülen ile cihaz arasındaki fark artacaktır.
- ✓ Bu nedenle; 70-180 mg/dl aralığı dışında verimli sonuç alabilmek için parmaktan kan şekeri ölçümü yapılması gerekmektedir.

Ekrandaki okların anları

TREND OKU

Glikoz değerlerinizin seyir yönünü gösterir

ANLIK GLİKOZ OKUMASI

Anlık glikoz okumasını sağlar

8 SAATLİK ŞEKER GEÇMİŞİ

Son 8 saatlik glikoz geçmişini resmeder

	Trend okları
↑ / ↓	Sensör glukozu son 20-30 dk içinde 20-40 mg/dl yükseldi/düştü
↑↑ / ↓↓	Sensör glukozu son 20-30 dk içinde 40-60 mg/dl yükseldi/düştü
↑↑↑ / ↓↓↓	Sensör glukozu son 20-30 dk içinde >60 mg/dl yükseldi/düştü

İNSÜLİN UYGULAMA BÖLGELERİ

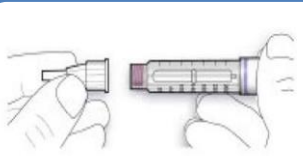
Küçük çocuklarda
kollarda
lipohipertrofi
gelişme riski daha
fazla!

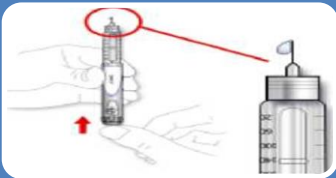
İNSÜLİN ENJEKSİYONU

Eller yıkanır/ temiz olduğundan emin olunur.

Her enjeksiyondan önce kalem 1 Üniteye ayarlanır ve dik tutularak butona basılır.

1 damla insülinin kalem iğnesi ucundan akması görülür.

İNSÜLİN ENJEKSİYONU

Enjeksiyon yapılacak bölgenin toparlanmasına gerek yoktur.

Kalem iğnesi dik açıyla (aşı yapar gibi) deri altına batırılır.

İnsülin sızıntısını önlemek ve tam dozu enjekte edebilmek için enjekte ettikten sonra **önce yavaş yavaş 10'a kadar sayılır, sonra iğne çıkarılır.**

Kalem iğnesi sadece büyük koruyucu dış kapağı takılarak çıkarılır.

İNSÜLİN ENJEKSİYONU

Kullanacak bölgede kızarıklık, morarma, ödem, enfeksiyon, yumru ya da çöküntü varlığı kontrol edilir.

Eğer varsa sağlıklı haline dönene kadar bu bölge kullanmamalıdır.

52-year old man injected in his thigh for 25 years, began to rotate. His daily insulin requirement fell from 66 units to 50!

Hızlı Etkili İnsülinler ve Uygulama Zamanı

Novarapid, Humalog Hızlı etkili insülinlerdir. (kol ve karın)
15. dakikada etkileri başlar.

Kan şekeri düşük olmadığı sürece bu insülinler yemekten 10-15 dk önce uygulanmalıdır.

Okulda da bu kural geçerlidir.

Kan Şekeri

54-72 mg/dl

72-108 mg/dl

108-198mg/dl

198-270 mg/dl

>270 mg/dl

Bolus Uygulama Zamanı

Yemekle beraber

Yemekten 5-10 dk önce

Yemekten 10-15 dk önce

Yemekten 15-20 dk önce

Yemekten >20 dk önce

İnsülin uygulama yöntemlerinde yenilikler

i-Port

- Enjeksiyon korkusu olan çocuklarda alternatif
- Cilt altına yerleştirilen i-port 3 gün kullanılabilir.
- En az 5-6 mm iğne ucu
- İnsülin enjeksiyonu yapılan yerlere uygulanabilir.

İNSÜLİN POMPALARI

- Sensör glukozu ölçerek pompaya iletir.
- Pompanın ekranında anlık glukoz değeri görülür.
- Her yemek öncesi uygun doz ayarlanıp pompadan gönderilmesi gerekmektedir. **Bunun için, her yemek öncesi kan şekeri değeri öğrenilir. Pompaya girilir, ardından yenilecek olan karbonhidrat değeri sayılır ve pompaya girilir ve pompadan önerilen doz onaylanarak uygulanır.**
- Ayrıca, sürekli vücuda giden 24 saatlik insülin infüzyonu vardır.

Bolus Sihirbazı	09:11
KŞ 7.2 mmol/l	0.20
Ak.İns.uyarlaması	0.00
Karb 35g	2.30
Bolus	2.50
Sonraki	

Ülkemizde bulunan pompa modelleri

Medtronic Veo

Medtronic 640G

Medtronic 780 G

- Tam otomatik sisteme doğru (önceki pompalara ek olarak Uzaktan izlem, otomatik düzeltme dozu
- Guardian 3 sensör- 7gün
- Mobil uygulama ile takip

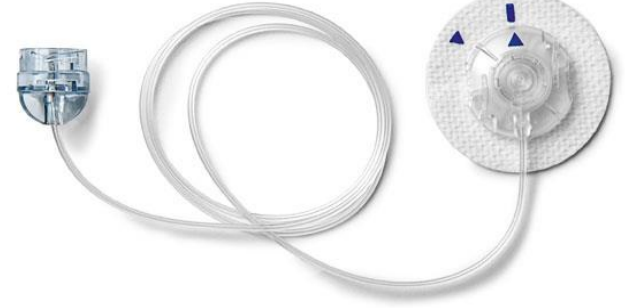

Setsiz İnsülin Pompaları (Omnipod ve Medtrum)

Pompada;

- İnsülin akışındaki sorunlardan dolayı şeker yüksekliği yaşanmış olabilir.

Bu durumda;

- İnsülin infüzyon seti kontrol edilmelidir,
- Kan şekeri takibi ile pompadan gönderilen ek dozun etkinliği takip edilmelidir,
- Şeker yüksekliği devam ediyorsa set değiştirilmesi gerekmektedir.

KŞ>250 olunca mutlaka keton bak

Keton negatif ise

Pompadan bolus gönder

2 saat sonra kontrol et

KŞ< 250

KŞ>250 İSE

Keton pozitif ise

Enjeksiyon ile
insulin yap.
(pompa
kullanılmaz)
Yeniden pompayı
kullanmadan önce
set değiştirilir.

Saat başı 1-2
bardak su iç.

Her 2 saatte bir keton
bak. Gerekirse keton
negatifleşene dek 2
saatte bir insulin
enjeksiyonunu tekrarla.

Pompada,

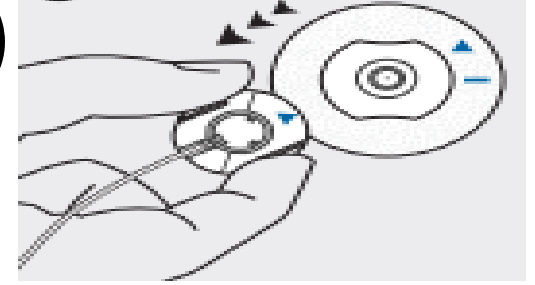

- Hipoglisemi sınırına geldiğinde pompa insülin vermeyi durduracak, böylece kan şekerinin yükselmesine yardımcı olur.
- **Pompa insülin vermeyi durdursa da hipoglisemi tedavisini yapmamız gerekir. (küp şeker, meyve suyu)**
- 780g pompada glukoz yükselmeye başladığında insülin kendisi başlıyor, ancak daha önceki model (640g, veo) insülin pompalarında basit şeker aldıktan sonra bazal insülini biz başlatmalıyız. (pompa geç kalabiliyor)

Pompayla ilgili hangi özellikleri kullanmayı bilmem gerekir?

- Pompa setini vücuttan ayırıp tekrar takabilmek
- Geçici bazal yapabilmek (egzersiz)
- Bolus sihirbazını kullanarak bolus gönderebilmek

- Keton gelişim riski, erken fark etmek
- Hipoglisemiye fark edebilmek, müdahale edebilmek

Ne zaman keton bakmalı?

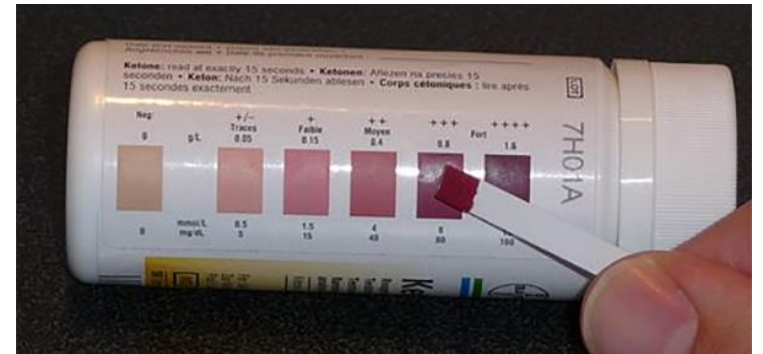

- Kan şekeri 2 saat içinde 2 kez >250 ve düzeltme dozuna rağmen düşmüyorsa
- Ketonemi bulguları: bulantı, kusma, karın ağrısı, halsizlik, ateş varsa

Keton ölçümü

- Kanda keton ölçümü (*beta hidroksi bütirat*) daha güvenilir.
- İdrarda keton ölçümü (*asetoasetat*)
- Normalde kandaki düzey <0.6 mmol/l
- İdrarda (-) veya eser miktarda olmalı
- Keton varsa; negatife dönene kadar 10 kg'a 1 ünite denk gelecek şekilde (örn. 30 kg bir çocuk için 3 ünite) 2 saatte 1 hızlı etkili insülin enjeksiyonu uygulanmalıdır.

Cilt problemleri

- Atopi, allerjik reaksiyonlar sık
- Lipohipertrofi özellikle kollarda sık
- Pompa seti, sensör takılacak bölgelerin birkaç gün önceden başlayarak nemlendirilmesi, bölge rotasyonu
- Alerji varsa iyileşme için kortikosteroidli kremler (**advantan**)
- Enfeksiyon belirtileri varsa antibiyotikli kremler (**fucidin, bactroban**)
- **Cavilon, flixonase, opsite bariyer spreylere**

Asetaminofen/parasetamol kullanımı

- Bazı sensörlerde glukoz değerlerinde sapma
- Ateş düşürücü olarak asetaminofen yerine ibuprofen gibi ilaçları tercih etmek

beynisi.com

Okulda Hipoglisemi Yönetimi

- Glukometre her zaman ulaşılabilir olmalı
- Şekerli içecekler ve atıştırmalıklar sınıfta veya çocuğun çantasında bulundurulmalıdır ve düzenli olarak yenilenmeli
- Hipoglisemiye kanıtlamadaki en iyi yol parmaktan kan şekerini kontrol etmek, eğer bu mümkün değilse veya semptomlar gelişmişse, hipogliseminin geliştiğini varsayarak hareket edilmelidir.
- Hipoglisemi geçiren çocuk semptomlar düzeline kadar asla yalnız bırakılmamalıdır.

Baş Ağrısı

Sinirlilik Hali

Gücsüzlük/Bitkinlik

Görme bozukluğu

Anksivete

Terleme

Titreme

Baş Dönmesi

Hızlı Kalp Atışı

Açlık

Okulda Hipoglisemi Yönetimi

Kan şekeri 70 mg veya altında ise yaşına uygun miktarda 0.3g/kg glukoz küp şeker/ hazır meyve suyu (öğrencinin çantasında vardır) verilir.

15 dk sonra kan şekerini tekrar ölçülür.

Hala düşükse **bir kez daha !!**

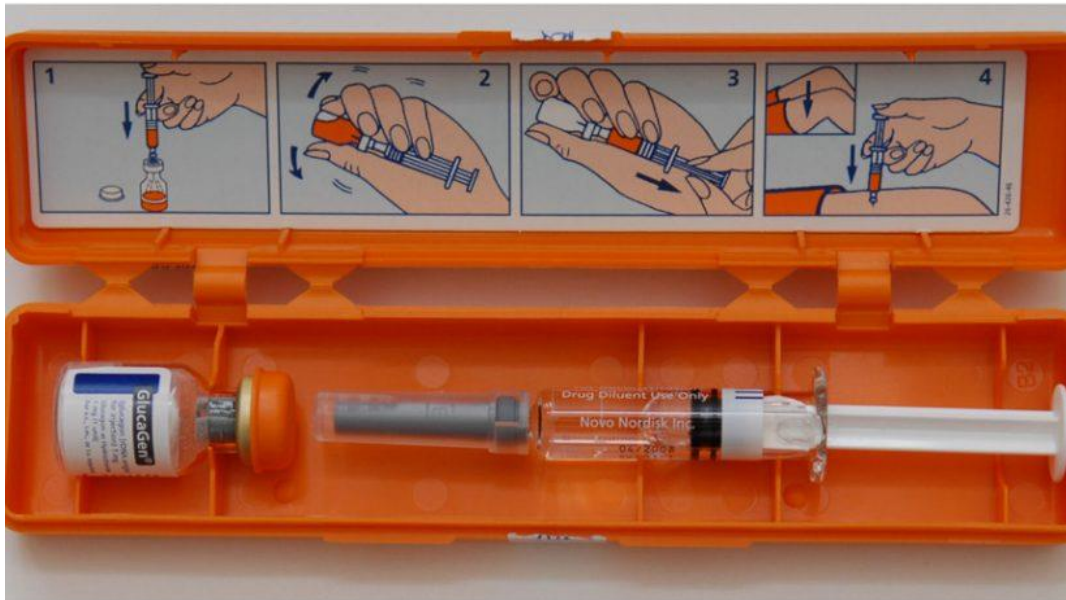
70'in üzerine çıktığında ek bir şey yapılmaz, ara öğüne gerek yok.

Okulda Hipoglisemi Yönetimi

- Şiddetli hipoglisemi (bilinç kaybı, kasılmalar, baygınlık) çocuğun yaralanmasına ve hayati tehlikeye neden olabilir. Çocuk sırt üstü yatırılmalı, ağızdan hiçbir şey verilmemeli ve eğer ulaşılabiliyorsa kas içine glukagon enjeksiyonu yapılmalıdır.

TEŞEKKÜRLER

